

УДК 378.147

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ТВОРЧОГО
ХАРАКТЕРУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Воронцова Ж.В.

Харківський державний університет харчування та торгівлі

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ТВОРЧОГО
ХАРАКТЕРУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Воронцова Ж.В.

У статті розглядається актуальна проблема освіти: мотивація зацікавленості студентів у набутті професійних і наукових знань та розвитку їх творчих здібностей. Процес професійної підготовки студентів до творчої роботи поділений на етапи, до кожного з етапів запропоновані форми організації та види навчальної діяльності. Запропонований детальний розгляд компонентів творчості у пізнавальному процесі.

Ключові слова: фахова підготовка, креативні здібності, компоненти творчості.

**ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ В УСЛОВИЯХ ТВОРЧЕСКОГО
ХАРАКТЕРА УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА**

Воронцова Ж.В.

В статье рассмотрена актуальная проблема образования: мотивация заинтересованности студентов в овладении профессиональными и научными знаниями и развитие их творческих способностей. Процесс профессиональной подготовки студентов к творческой деятельности разделен на этапы, к каждому из этапов предложены формы организации и виды учебной деятельности. Подано детальное рассмотрение компонентов творчества в познавательном процессе.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, креативные способности, компоненты творчества.

PREPARATION OF EXPERTS IN THE CONDITIONS OF CREATIVE CHARACTER OF EDUCATIONAL PROCESS

Vorontsova Z.V.

In article the actual problem of formation is considered: motivation of interest of students in mastering by professional and scientific knowledge and development of their creative abilities. Process of vocational training of students to creative activity is divided into stages, to each of stages forms of the organization and kinds of educational activity are offered. Detailed consideration of components of creativity in informative process is submitted.

Keywords: vocational training, creative abilities, creativity components.

Соціальні та економічні зміни, які відбуваються сьогодні в державі, потребують значної уваги до підвищення якості підготовки національних кадрів з вищою освітою. Джерело розвитку вищої освіти міститься у творчості викладачів, у їх інноваційній діяльності, яка знайшла своє відбиття в розробці та введенні елементів нового змісту освіти, нових освітніх технологіях, зміцненні зв'язку практики з наукою, зверненні до світового педагогічного досвіду тощо. Однією з найактуальніших освітянських проблем є мотивація зацікавленості студентів у набутті професійних і наукових знань та розвитку їх творчих здібностей.

Ступенева система вищої освіти надає широкі можливості для задоволення різноманітних освітніх потреб особи та суспільства. Вона забезпечує підвищення рівня знань, гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та професійної підготовки фахівців та інтеграцію їх у світове суспільство.

Важливим елементом сучасної фахової підготовки є не тільки формування вмінь та навичок необхідних фахівцю з даної професії, озброєння знаннями щодо певної галузі, але й розвиток творчих здібностей, здатності до творчого мислення.

Початкові навички творчої діяльності та розвиток креативних здібностей формуються в школі. Щоб простежити динаміку їх змін під час подальшого навчання нами було проведено дослідження се-

ред старшокласників та студентів першого курсу. Результати анкетного опитування старшокласників свідчать про те, що 42 % виявляють інтерес до творчої діяльності. Під час навчання в університеті інтерес студентів до творчої роботи знижується до 18,5 %. При цьому зростає кількість студентів, які не виявляють інтересу до цього виду діяльності з 22,9 % до 39,5 %, порівнюючи із старшокласниками.

Дані результати дозволяють зробити висновки, що діюча система навчання в університеті не забезпечує достатніх умов щодо активної пошуково-творчої діяльності студентів та розвитку творчих здібностей. Виникає запитання. Як навчити студента творчо мислити?

Для цього ми пропонуємо створити необхідні умови, при яких сучасний навчальний процес буде носити творчий характер, де знайшли б своє відображення:

- розробка інноваційних технологій, методик, прийомів, які б забезпечували креативний (творчий) розвиток особистості;
- своєчасне виявлення індивідуальних творчих здібностей студентів;
- цілісний безперервний процес поєднання теоретичних знань та практичних навичок.

Інноваційні процеси в освіті потребують принципово нових форм і механізмів взаємодії теорії та практики. Інноваційна діяльність, пов'язана з відмовою від відомих штампів, стереотипів у навчанні, вихованні й розвитку особистості, виходить за межі діючих нормативів, створює нові нормативи особистісно-творчої, індивідуально спрямованої діяльності викладача, розробляє педагогічні технології, що реалізуються в цій діяльності.

На етапі розробки інноваційних технологій, методик, прийомів, які б забезпечували креативний розвиток студентів в навчальному процесі рекомендується використовувати:

- різноманітні види лекцій – традиційні, проблемні, міжпредметні, інтегровані, лекції-дослідження, лекції-екскурсії;
- різноманітні види семінарських занять – традиційні, семінари-дискусії, семінари-дослідження і таке інше;
- нестандартні заняття з розвитку творчих здібностей студентів, конструкторських навичок;

- колективна форма навчання, робота студентів у малих творчих групах, на кафедрах, в системі науково-дослідницької роботи студентів;
- нові інформаційні технології, навчальні комп'ютерні програми;
- модульно-рейтингову систему контролю за рівнем засвоєння студентами знань, умінь, навичок з використанням різнорівневих завдань;
- авторські нестандартні завдання підвищеної складності, інтегровані з іншими предметами;
- творчі, науково-дослідницькі роботи студентів.

На етапі виявлення індивідуальних творчих здібностей студентів слід більш уваги приділити розвитку цих здібностей. Процес підготовки висококваліфікованих фахівців у вузах необхідно розпочинати з розвитку творчих здібностей та дослідницьких навичок студентів в галузі обраної професії. З цією метою слід методами тестування виявити природні чинники й рівень їх розвитку. На підставі результатів тестування спроектувати навчально-виховний процес, розробити план розвитку здібностей студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

Процес професійної підготовки студентів до творчої роботи ми умовно поділяємо на етапи: 1) розвиток творчих здібностей; 2) формування професійних вмінь та навичок; 3) формування експериментальних навичок дослідження.

Розвиток творчих здібностей та професійну підготовку до творчої діяльності необхідно проводити на протязі всього періоду навчання в усіх видах навчальних занять: при проведенні лабораторних та практичних занять загальноосвітніх та спеціальних дисциплін; при написанні курсових та дипломних робіт і таке інше.

В процесі розвитку творчих здібностей студентів необхідно уважно стежити за розумним співвідношенням розвитку логічного та творчого (інтуїтивного) підходів при розв'язуванні дослідницьких завдань. Якщо при підготовці бакалаврів достатнім є розвиток логічного мислення, то при підготовці творчої особистості за програмами підготовки спеціалістів та магістрів більш уваги необхідно приділяти розвитку інтуїції. Спираючись тільки на логічне мислення неможливо сформулювати фахівця здатного до творчого вирішення проблем. Інтуїцію, на-

вички подолання інертності мислення слід формувати за допомогою системи спеціально підібраних вправ та завдань.

На нашу думку, розумовий творчий процес повинен характеризуватися особливими чинниками, серед яких, окреме місце належить інтелектуальній інтуїції. Її слід розглядати як механізм вирішення завдань, які вимагають креативного підходу, якщо подібне завдання не може бути розв'язане шляхом логічних висновків. Така ситуація виникає тоді, коли для розв'язання творчих завдань у студентів недостатньо знань. Частіше за все, така проблема виникає у творчо працюючих людей. Це положення можливо з успіхом використовувати при розробці методики (вправ) розвитку наукової інтуїції. Завдання які вирішують студенти не повинні мати алгоритмів розв'язання. Там де є алгоритм, там відсутня творчість, так як студент спирається на логіку.

Інтуїтивне рішення проблеми виникає як під час спілкування, роботи з реальними предметами та об'єктами, так і в умовах розумового експерименту. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що наукову інтуїцію можливо розвивати методами моделювання об'єктів, явищ та процесів за допомогою сучасних ЕОМ.

Наукова інтуїція тісно пов'язана з творчим уявленням. Розвиток творчого уявлення – це необхідний елемент формування творчих здібностей фахівців. Під творчим уявленням, у межах навчального процесу, розуміємо розробку нової оригінальної моделі об'єкту або процесу які невідомі даному студенту. Для розвитку уяви студенти виконують вправи та завдання по розробці моделей об'єктів з застосуванням елементів інших об'єктів, які пропонуються викладачем. Розроблений новий об'єкт аналізується студентом на предмет його реальної працездатності. Елементи та об'єкти, що розробляються, обираються з урахуванням специфіки тієї галузі знань, до якої готується фахівець. Застосування принципу аналогії можливо у двох аспектах: за запропонованим викладачем об'єктом студентам необхідно розробити аналог з заданими параметрами; студент самостійно визначає об'єкт, аналог якого необхідно розробити.

Важливим етапом творчого пізнавального процесу є побудова абстрактної моделі процесу що досліджується. На нашу думку, не вміння будувати такі моделі є однією з основних причин формального

засвоєння знань та викликає труднощі при формуванні гіпотези. Таке невміння проявляється при виконанні завдань дослідницького характеру. Під моделлю будемо розуміти деякий ідеальний образ реального об'єкту або процесу що досліджується, який адекватно відбивається у свідомості студента.

Проведені нами дослідження свідчать про те, що рівень та глибина знань залежать від здібності студентів будувати образні моделі явищ, які досліджуються. Низький рівень залишкових знань, труднощі які виникають при вивченні наукових теорій частіше за все пов'язані з невмінням студентів будувати такі моделі. Виникає проблема розробки методики формування навичок образного моделювання. Вірно сформована образна модель дозволяє студенту не тільки глибоко проникнути в сутність явища, яке досліджується, але й дає можливість знаходити різні підходи до розв'язання завдань дослідницького характеру. Формування навичок побудови модельних гіпотез необхідно починати з формування образного мислення.

Вміння будувати модельні гіпотези та аналізувати їх, пов'язані з рівнем знань студентів. Логічне дослідження модельних гіпотез веде до нових знань. Експериментальна перевірка модельної гіпотези є завершальним етапом творчого процесу.

Таким чином, основним завданням університету є формування висококваліфікованого фахівця, а ним може стати тільки творчі особистості, які поєднують в собі міцні теоретичні знання та практичні навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сергієнко В.П., Касперський А.В. Становлення і розвиток фізичної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах України // Серія педагогічна: Дидактика фізики в контексті Болонського процесу. – Кам'янець-Подільський: К-ПДПУ, 2005. – Вип. 11. – С. 80 – 85.
3. Шут М.І., Сергієнко В.П. Науково-дослідна робота з фізики в середніх і вищих навчальних закладах: Навч. посіб. – К.: Шкільний світ, 2004. – 128 с.
3. Шумляк Н.Н. Актуальность курса “основы научных исследований” при подготовке специалистов // Интернет конференция: Современные инновационные технологии в профессиональной подготовке специалистов, МГПУ, 2007.